

Syyttäjälaitos

17.2.2021

Dnro 013/61/21

Lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Viite: Lausuntopyyntöne 2.2.2021

Asia: O 48/2019 vp, Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen - nykytila ja kehittämistarpeet, <https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/O+48/2019>

Lakivaliokunta on pyytänyt Syyttäjälaitokselta kirjallista asiantuntijalausuntoa lainvalmistelun vaikutusarviointeihin ja arviointiprosessiin liittyvistä kokemuksista ja mahdollisista ongelmakohtista.

Vaikutusarviointit koetaan yleisesti varsin niukoiksi, joskin viimeaikaisissa lainsäädäntöhankkeissa vaikutusarviointien laadun koetaan jonkin verran parantuneen.

Syyttäjälaitoksen kannalta pääasiallisesti merkittävimmät vaikutusarviointit koskevat säädöshankkeiden taloudellisia vaikutuksia sekä vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Syyttäjä on keskeisin toimija rikosprosessissa ja mukana käytännössä kaikissa rikosprosessin vaiheissa. Siten syyttäjien toimintaan aiheutuu lähes aina resurssivaikutuksia riippumatta siitä, minkä rikosprosessin eri toimijan toimintoihin uusi lainsäädäntö vaikuttaa. Samoin uusilla rikosprosessisäännöksillä on poikkeuksetta Syyttäjälaitokseen kohdistuvia vaikutuksia. Tämän lisäksi laajalti koko viranomaistoimintaan vaikuttavilla EU-säädöshankkeilla on merkittäviä resurssivaikutuksia, joita ei aina ole mahdollista yksilöidysti kohdistaa yksittäisiin viranomaistahoihin kuten Syyttäjälaitokseen. Tällaisia ovat muun muassa tietosuojan ja kansainväliseen viranomaisyhteistyöhön liittyvät hankkeet.

Lainvalmistelussa on korostettu, että vain olennaiset vaikutukset tulisi arvioida. Tämä johtaa siihen, että lainsäädännön ns. kumulatiiviset taloudelliset vaikutukset jäävät huomioon ottamatta. Monilla yksittäisillä säädösmuutoksilla voidaan arvioida olevan Syyttäjälaitoksen toimintaan vain muutamien henkilötyövuosien vaikutus ja kokonaisharkinnassa päädytään siihen, etteivät taloudelliset vaikutukset ole olennaisia. Kuitenkin useiden lakihankkeiden vaikutus voi olla hyvin samankaltainen, jolloin kumulatiivinen vaikutus jää arvioimatta ja seurauksena on vähitellen piiloon jäävä

Syyttäjälaitos

17.2.2021

Dnro 013/61/21

resurssivajeen kasvu. Tästä syystä vähäisemmätkin resurssivaikutukset tulisi arvioida säädöshankkeissa.

Vaikutusarviointeja ei ole juurikaan käsitelty niissä lainsäädäntöhankkeiden työryhmissä, joissa Syyttäjälaitoksen edustajat ovat olleet mukana. Vaikutusarvioinnit tehdään pääasiallisesti vasta hankkeen lopulla, jolloin on vaara, että arvioinnit jäävät puutteellisiksi eikä niissä oteta riittävästi huomioon kaikkia asiaan vaikuttavia näkökantoja. Useimmiten vaikutusarviointeihin voidaan ottaa kantaa vasta annettaessa lausunto hallituksen esityksestä. Lausuntovaiheessa muutosten saaminen hallituksen esityksiin on koettu huomattavasti haastavammaksi kuin hankkeen valmisteluvaiheessa. Vaikutusarviointeja tulisiikin tehdä etupainotteisemmin. Vaikutusarviointien ajalliseen vaiheeseen on kiinnitetty huomiota myös eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisussa 1/2020.

Vaihtoehtoisten toimintamallien vaikutusarviointia tulisi myös tehdä kattavammin. Tähän on Syyttäjälaitos kiinnittänyt huomiota muun muassa kirjallisessa lausunnossaan lakivaliokunnalle 2.11.2018 (HE 175/2018 vp). Vaihtoehtoisten toimintamallien vaikutusten arvioinnin puutteellisuuteen on siihenkin kiinnitetty huomiota myös tarkastusvaliokunnan edellä mainitussa julkaisussa.

Säädöshankkeiden jälkikäteisarviointia tulisi suorittaa erityisesti laajamittaisemmissa lainsäädäntöhankkeissa. 1.10.2020 voimaan tulleen uuden Syyttäjälaitoslain osalta jälkikäteisarviointia tehdään parhaillaan erillisessä virastoarviointihankkeessa, jossa arvioidaan kolmen eri laitoksen organisaatiouudistuksen onnistumista. Näissä arvioissa ei kuitenkaan suoraan arvioida juuri niitä taloudellisia vaikutuksia ja vaikutuksia viranomaistoimintaan, joita arvioidaan lainsäädäntöhankkeiden yhteydessä. Jälkikäteisarviointia erityisesti taloudellisista vaikutuksista tulisi kuitenkin laajamittaisemmissa säädöshankkeissa tehdä useammin ja kattavammin.

Jukka Rappe
apulaisvaltakunnansyyttäjä

Mika Appelsin
valtionsyyttäjä